

А. А. ГУЖАЛОЎСКИ

ГЕНЭЗІС СУЧАСНАГА ЭТНАГРАФІЧНАГА МУЗЕЯ

Сёння этнаграфічны музей разумеецца як музей гістарычнага профіля, які дакуменціруе этнагенэз народаў і іншых грамадскіх супольнасцяў, іх побыт і культуру праз збіранне, захаванне, вывучэнне і папулярызацыю этнаграфічных калекцый. Спецыялізаваныя этнаграфічныя музеі і калекцыі вылічаюцца тысячамі, без іх цяжка ўявіць сучасны сусветны культурны ландшафт. На іх аснове сфарміравалася этнаграфія як самастойная навуковая і вучэбная дысцыпліна.

239

Словаспалучэнне «этнаграфічны музей» звычайна і знаёмае. Калі яго чуеш, перад вачыма адразу ж паўстаюць залы з манекенамі ў дзівосных строях у атачэнні прадметаў традыцыйных промыслаў і выяў чужых, як правіла непрыязных багоў. Як адбывалася станаўленне этнаграфічнага музея? З’яўленне першых этнаграфічных калекцый адносіцца да часу набыцця калекцыянерамі эпохі Рэнэсанса экзатычных прадметаў, вырабленых прадстаўнікамі этнасаў, якія існавалі па-за межамі Еўропы. Падобныя прадметы ў вялікай колькасці прывозіліся падарожнікамі і даследчыкамі падчас Вялікіх геаграфічных адкрыццяў. Калекцыянерская практыка ў XVII і XVIII ст. не дала прынцыпова новага разумення зместу і задач вывучэння культур этнасаў. Узнікненне самастойных этнаграфічных музеяў у першай пал. XIX ст. было звязана са станаўленнем этнаграфіі як навукі. Ідэя этнаграфічнага музея звычайна прыпісваецца французскаму вучонаму Франсуа Жомару, які выказаў яе ў 1843 г. Але, да ключавых падзей, якія вызначылі аблічча сучаснага этнаграфічнага музея, сутнасць і змест яго дзейнасці адносіцца стварэнне пяці спецыялізаваных музейных устаноў, а менавіта Музея этналогіі ў Берліне, Музея Піта Рыверса ў Оксфардзе, Скандэнаўскага ў Стэгольме, Музея чалавека ў Парыжы, экамузея ў Ле-Крэзо.

Берлінскі этналагічны музей знаходзіцца ў раёне Далем побач з Музеем азіяцкага мастацтва і Музеем еўрапейскіх культур. Задуманы яшчэ напачатку XX ст. музейны ансамбль, калекцыі якога ў спалучэнні прэзентуюць увесь спектр з’яў сусветнай культуры, быў адкрыты толькі ў 1970-х гг. Берлінскі этналагічны музей, як шмат іншых, паходзіць ад кабінета рэдкасцей, які належыў брандэнбургскаму курфюрсту. Ужо ў XVII ст. акрамя твораў мастацтва ён змяшчаў прадметы побыту і культу з самых аддаленых раёнаў света. З цягам часу брандэнбургскі кабінет рэдкасцей набыў статус Прускага каралеўскага кабінета мастацтваў. А ў 1829 г. этнаграфічныя калекцыі набылі незалежнасць і былі перанесены ў Новы музей.

Як самастойная ўстанова Берлінскі этналагічны музей (у той час яшчэ Каралеўскі этналагічны музей) нарадзіўся ў 1873 г. У 1886 г. музей атрымаў уласны будынак. Ад гэтага часу калекцыі музея пачынаюць хутка павялічвацца дзякуючы намаганням яго першага дырэктара Адольфа Басціана (1826–1905), славуэта этнолага, філосафа і падарожніка, які дзеля ўзбагачэння музейных збораў аб’ехаў увесь свет. Філіп Вільгельм Адольф Басціан нарадзіўся ў Брэмене, вывучаў юрыспрудэнцыю ў Гейдэльберге, потым медыцыну і прыродазнаўчыя навукі ў Берліне, Ене і Вюрцбурге. Пачынаючы з 1850 г. на працягу чвэрці стагоддзя плаваў у якасці кара бальнага ўрача ў Афрыку, Індыю, Паўднёвую Амерыку і Аўстралію. У 1860 г. выйшла з друку яго трохтомная праца «Чалавек у гісторыі», якая прынесла яму славу першага нямецкага этнографа. Не менш важнай падзеяй у навуковым жыцці Германіі было выданне шасцітомнай працы А. Басціана «Народы Ўсходняй Азіі» (1866–1871). У 1869 г. разам з Рудольфам Вірховым ён заснаваў у Берліне Таварыства антрапалогіі, у наступным годзе – Таварыства даследаванняў Цэнтральнай Афрыкі, а ў 1873 г. узначаліў Берлінскі этналагічны музей.

Экспазіцыя музея будавалася на падмурку канцэпцыі А. Басціана аб тым, што падабенства звычайна ў розных частках свету з’яўляецца прадуктам аднолькавых

240

форм мыслення, якія ён назваў «элементарнымі ідэямі». На ранніх стадыях развіцця грамадства элементарныя ідэі фарміруюцца як «народныя паняцці» пад уздзеяннем геаграфічнага асяроддзя, пазней відазмняюцца пад уплывам гістарычных фактараў. А. Басціан быў праціўнікам тэорыі Ч. Дарвіна, але ў той жа час схіляўся да ідэй сацыял-дарвінізма Люіса Генры Моргана і Герберта Спенсэра. Пазней Карл Густаў Юнг развіў ідэю А. Басціана аб «элементарных ідэях» у сваёй тэорыі аб архетыпах.

Сёння фондавы збор Берлінскага этналагічнага музея налічвае каля поўмільёна прадметаў. У яго складзе не толькі рэчавыя першакрыніцы, але фотаздымкі, фільмы, гуказапісы. Музей збірае, захоўвае, вывучае і экспаніруе культурную спадчыну даіндустрыяльных супольнасцей Афрыкі, Амерыкі, Азіі, арабскага Усходу, Аўстраліі, а таксама краін Еўропы. У кожнай калекцыі ёсць сваі шэдэўры. Экспазіцыя Берлінскага этналагічнага музея вылучаецца сваім высокім мастацкім узроўнем, інтэрактыўнасцю, адукацыйнай накіраванасцю. Так, маленькім наведвальнікам прапануецца адчуць сябе жыхаром Акеаніі на борце туземнага чоўна, на час пераўтварыцца ў таямнічага гаспадара пустыні Сахара – туарэга, здзейсніць рытуал пакланення ацтэкскім багам [4].

Антрапалагічны музей Оксфардскага ўніверсітэта, які лічыцца сёння адным з лепшых устаноў дадзенага профілю ў свеце паўстаў у 1884 г. дзякуючы навуковай дзейнасці і энтузіязму Агастэса Генры Піт-Рыверса і Эдварда Тэйлара. Іх уклад у развіццё музея быў розны. Агастэс Генры Піт-Рыверс (сапраўднае прозвішча Лейн-Фокс) (1827–1900) нарадзіўся ў графстве Ёркшыр у заможнай сям’і землеўласніка, зрабіў паспяховую кар’еру ваеннага, пасля ўдзелу ў Крымскай кампаніі атрымаў званне генерала. Ужо пры жыцці ён стаў вядомым у Вялікабрытаніі археолагам і калекцыянерам. З 1861 г. з’яўляўся членам Лонданскага этналагічнага таварыства, у 1881–1882 гг. займаў пасаду прэзідэнта Брытанскага антрапалагічнага інстытута, у 1882 г быў абраны першым у краіне інспектарам помнікаў старажытнасці. У 1880–1900-я гг. ён праводзіў інтэнсіўныя раскопкі, даследуючы пераважна рэшткі антычных паселішчаў, адным з першых у археалогіі ўжыў стратыграфічны метад, публікаваў падрабязныя, добра ілюстраваныя справаздачы аб раскопках. Сабраў выдатныя калекцыі зброі і этнаграфіі, падараваўшы апошняю ў 1883 г. у складзе 20 тыс. адзінак Оксфардскаму ўніверсітэту.

Першым захавальнікам новага музея стаў адзін з заснавальнікаў сучаснай этналогіі і антрапалогіі, бацька эвалюцыйнай тэорыі развіцця культуры Эдвард Бернэт Тэйлар (1832–1917). Адначасова ён заняў пасаду ўніверсітэцкага лектара па антрапалогіі. Да гэтага Э. Б. Тэйлар быў джэнтльменам-даследчыкам, які дзякуючы публікацыям ужо атрымаў высокую рэпутацыю ў навуковай супольнасці. Яго галоўны ўклад у развіццё музея заключаўся ў стварэнні сеткі вучоных і калекцыянераў, якія ахвяравалі яму прадметы і цэлыя калекцыі. Вядома, што сваю ўласную этнаграфічную калекцыю, якая налічвала каля 5 тыс. адзінак Э. Б. Тэйлар таксама перадаў у музей (пачатак яго калекцыянерскай дзейнасці адносіцца да 1855 г., падчас знаходжання ў Мексіке). У 1902 г. Э. Тэйлар сышоў з пасады захавальніка музея, пакінуўшы сабе кафедру антрапалогіі ўніверсітэта.

Калекцыі музея былі структураваны па тыпалагічнаму прынцыпу, зыходзячы з утылітарнага ўжытку прадметаў, а не іх храналагічнай альбо геаграфічнай прыналежнасці. Падобная структурызацыя была прапанавана заснавальнікам музея, які лічыў, што яго калекцыі павінны дэманстраваць прагрэс вытворчасці, увогуле эвалюцыю чалавечай культуры ад простага да складанага. Нягледзячы на тое, што эвалюцыйны падыход больш не ўжываецца ў сённяшняй практыцы сістэматызацыі музейных калекцый, навуковае кіраўніцтва музея Піта-Рыверса вырашыла пакінуць першапачатковую аўтарскую канцэпцыю арганізацыі фондавага збору і экспазіцыі. У гэтым унікальнасць музея. А. Г. Піт-Рыверс меркаваў, што з дапамогай этнаграфічных артэфактаў зможна зазірнуць у першабытнае грамадства і зразумець знікшыя культуры і сацыяльныя арганізацыі. І наадварот, у руках этнолага археалагічныя знаходкі дапамогуць лепш раскрыць таямніцы, звязаныя з вытокамі чалавецтва.

Абраўшы тыпалогію ў якасці галоўнага прынцыпа пабудовы экспазіцыі, А. Г. Піт-Рыверс сыходзіў не толькі з навуковых, але таксама з сацыяльна-палітычных меркаванняў. Тыпалагічныя серыі былі павінны прадеманстраваць наведвальнікам перавагі павольнай эвалюцыі ў параўнанні з разбуральнымі рэвалюцыямі. Так, ён наступным чынам каменціраваў экспазіцыю свайго музея:

«Добра ці дрэнна гэта, але мы лічылі правільным перадаць уладу ў рукі мас. Масы неадукаваныя, галоўным чынам ім не хапае гістарычных ведаў. Гэта робіць іх адкрытымі для намераў дэмагогаў і агітатараў, якія імкнуцца прымусіць людзей парваць з мінулым, а таксама шукаць лекі для сацыяльных праблем у рэзкіх зменах, ...легкадумных рэвалюцыйных ідэях» [3]. Гэтыя словы прадвызначылі развіццё музея, якое трэба ахарактарызаваць як паступовае, эвалюцыйнае і плённае для этнаграфіі як навукі на працягу ўсяго XX ст. У 2009 г. музей Піта-Рыверса, поўмільённы фондавы збор адлюстроўвае развіццё этнасаў усіх кантынентаў, адкрыў сваі дзверы для наведвальнікаў пасля пяцігадовай рэканструкцыі.

Першы этнаграфічны комплекс пад адкрытым небам альбо музей-вёска быў адкрыты 11 кастрычніка 1891 г. шведскім фалькларыстам, вучоным і педагогам А. Хазеліўсам (1833–1901). А. Хазеліўс нарадзіўся ў Стакгольме ў сям’і ваеннага, у 1860 г. скончыў Упсальскі ўніверсітэт, пасля працаваў выкладчыкам, выдаў некалькі падручнікаў па філалогіі, з’яўляўся адным з ініцыятараў рэформы шведскай мовы. Падчас шматлікіх падарожжаў па краіне ён звярнуў увагу на знікненне шведскай народнай культуры пад уплывамі індустрыялізацыі, міграцый і іншых мадэрнізацыйных працэсаў. Гэтыя назіранні падштурхнулі А. Хазеліўса да ідэі аб неабходнасці стварэння ўстановы па захаванні народнай культуры.

У 1873 г. гэтая ідэя матэрыялізавалася ў выглядзе першага шведскага этнаграфічнага музея, які атрымаў назву Паўночнага (першапачатковая назва – «Скандынаўская этнаграфічная калекцыя») і меў традыцыйны характар. Экспазіцыя Паўночнага музея была спраектавана адпаведна тэорыі скандынаўскай еднасці, прыхільнікі якой, аб'яднання ў «паўночны рух» сцвярджалі, што іх продкамі з'яўляюцца готы (ёты) і сваёй асноўнай задачай лічылі вывучэнне старажытных саг і абрадаў. А. Хазеліўс

быў лідэрам аднаго з «неагатычных» гурткоў і паспяхова рэалізаваў у Паўночным музеі сваі панскандынаўскія погляды.

Цяжка вызначыць як і калі А. Хазеліўс распрацаваў канцэпцыю музея пад адкрытым небам. Шэраг аўтараў сцвярджаюць, што гэтая ідэя была справакавана Каралеўскай калекцыі будынкаў, адкрытай для агляду ў 1881 г. у Осла. Так ці інакш, 1980-я гг. былі часам напружанай работы па лакалізацыі і вывучэнню шведскіх нерухомых этнаграфічных помнікаў. 11 кастрычніка 1891 г. Скансэн упершыню адкрыўся для наведвальнікаў, яго першым экспанатам быў дамок з Муры. Сваю назву новы музей атрымаў ад шведскага слова, якое перакладаецца як «невялікая крэпасць». Гэтая крэпасць, якая згубіла да канца XIX ст. сваё абарончае значэнне, знаходзілася на востраве Юргордэн (цяпер у цэнтры Стакгольма), частку якога А. Хазеліўс набыў для праектумага музея. Там размесціліся дамы, збудаванні і нават цэлыя комплексы, такія як кузня, пякарня, гута з розных куткоў Швецыі. Неўзабаве там адкрыліся звярынец і акварыум. Апошнія гады жыцця А. Хазеліўс правёў у сваім Скансэне, з'яўляючыся яго дырэктарам. Там жа ён быў пахаваны. Да пачатку першай сусветнай вайны ў Швецыі ўжо існавала больш 30 этнаграфічных музеяў пад адкрытым небам, а сама назва «Скансэн» стала агульным імем для вызначэння этнаграфічных музеяў дадзенага тыпу.

У наш час у Скансэне прадстаўлены больш 150 дамоў і сядзіб XVIII–XX стст., у якіх захаваны інтэр'еры, дэманструючыя як жылі людзі рознага сацыяльнага паходжання у розных рэгіёнах Швецыі. Экскурсіі праводзяць наглядчыкі будынкаў, апранутыя ў касцюмы, адпавядаючыя эпохе. Штогод у Скансэне адзначаецца шмат святаў – Каляды, Вальпургіева ноч, Свята сярэдзіны лета. Адно свята, якое было прапанавана А. Хазеліўсам – Дзень шведскага сцяга, з 1983 г. атрымала статус дзяржаўнага [1, с. 192].

Ядро Музея чалавека ў Парыжы складаюць прадметы каралеўскага кабінета рэдкасцей, заснаванага ў XVI ст. У канцы XIX – пачатку XX ст. гэтыя прадметы знаходзіліся ў Этнаграфічным музеі Тракадэро, заснаванага ў 1878 г. А ў 1937 г. яны разам з калекцыямі апошняга з'явіліся асновай для стварэння новага Музея чалавека, які паўстаў дзякуючы наватарскім ініцыятывам пераважна двух вучоных – Поля Рыве і Жоржа-Анры Рыўера.

Поль Рыве (1876–1958) – вядомы французскі этнолаг і музейны дзеяч, антыфашыст. Пасля атрымання дыплама ўрача, правёў шэсць гадоў у Паўднёвай Амерыке ў складзе французскай геадэзічнай місіі, дзе захапіўся этнаграфічнымі даследаваннямі. Іх вынікамі была кніга, якая выйшла ў Парыжы пад назвай «Ста ражытная этнаграфія Эквадора». У 1926 г. П. Рыве быў адным з заснавальнікаў Інстытута этналогіі ў Парыжы, дзе падрыхтаваў генерацыю французскіх этнолагаў. Праз два гады ён узначаліў Нацыянальны прыродазнаўчы музей, у 1937 г. разам з Ж.-А. Рыўерам заснаваў Музей чалавека. У 1943 г. П. Рыве з'ехаў з Францыі ў Калумбію, дзе заснаваў Антрапалагічны музей і інстытут, выдаў працу «Паходжанне амерыканскага чалавека», у якой даводзіў, што калыскай амерыканцаў быў азіяцкі кантынент. У яго адсутнасці ў 1949–1950-х гг. пасаду

дырэктара Музея чалавека займаў К. Леві-Строс. Па вяртанні ў Францыю займаўся навукова-даследчыцкай і выкладчыцкай дзейнасцю.

Жорж-Анры Рыўер (1897–1985) – вядомы французскі музеёлаг, наватар у галіне этнаграфічнай музейялогіі. У 1928 г. атрымаў прафесійную музейную адукацыю ў Луўрскай школе. У 1928 г. заняў пасаду намесніка дырэктара Музея Тракадэро ў Парыжы. У 1937 г. Ж.-А. Рыўер разам з П. Рыве на аснове калекцыі Музея Тракадэро пры актыўнай падтрымцы Клода Леві-Строса заснаваў Нацыянальны музей народнага мастацтва і традыцый. Пасля рэканструкцыі, якая праводзілася пад кіраўніцтвам Ж.-А. Рыўера, гэты музей адкрыўся ў 1938 г. пад назвай Музея чалавека. На працягу 1930-х гг. ён выступіў арганізатарам экспедыцый «Дакар-Джыбуці» і «Сахара-Судан», матэрыялы якіх з'явіліся падмуркам больш сямідзесяці этнаграфічных выставак. Адрозна ж пасля заканчэння другой сусветнай вайны выступіў ініцыятарам стварэння Цэнтра французскай этналогіі. З 1948 па

1965 гг. з'яўляўся першым дырэктарам Міжнароднага савета музеяў, з 1968 г. – выконваў абавязкі яго пастаяннага кансультанта. На працягу 1970-х гг. распрацаваў тэарэтычную канцэпцыю экамузея.

Канцэпцыю Музея чалавека ў сціслым выглядзе можна выкласці наступным чынам: збіранне, захаванне, вывучэнне і папулярызацыя ўсяго, што дапамагае спасцігнуць феномен чалавека, у прыватнасці чалавека ў яго

эвалюцыі (археалагічная калекцыя), чалавека ў яго адзінстве і разнастайнасці (антрапалагічная калекцыя), чалавека ў яго культурных і сацыяльных праявах (этналагічная калекцыя). Сталая экспазіцыя музея налічвае каля 15 тыс. экспанатаў, якія адлюстроўваюць біялагічную, культурную, мастацкую і тэхнічную эвалюцыю жыхароў пяці кантынентаў. Асобны раздзел экспазіцыі прысвечаны ўздзеянню чалавечай дзейнасці на прыроднае асяроддзе. Сёння Музей чалавека мае статус навукова-даследчай установы і з'яўляецца філіялам Нацыянальнага прыродазнаўчага музея Францыі. У сакавіку 2009 г. ён закрыўся на рэканструкцыю, якая будзе працягвацца да 2012 г. [2]

З'яўленне экамузеяў (этнакалагічных музеяў-запаведнікаў) і, як вынік, фарміраванне «новай музейлогіі» было адной з найбольш значных падзей у музейнай справе другой пал. XX ст. Экамузеі з'явіліся вынікам дэмакратызацыі музейнай справы і адначасова адказам на патрабаванні да музеяў звярнуцца да актуальных патрэб радавых членаў грамадства. Тэарэтычныя і практычныя пошукі новых форм захавання і выкарыстання гісторыка-культурнай спадчыны ішлі на фоне канкрэтных крокаў французкага ўрада, накіраваных на эканамічны і сацыяльна-палітычны ўздым правінцыі. Гэтымі пытаннямі займалася спецыяльнае ведамства – Адміністрацыя нацыянальнага развіцця, утворанае ў 1949 г. У гэты ж час паўстае экалагічны рух, ствараюцца першыя нацыянальныя паркі і, нарэшце, французская правінцыя пачынае ўспрымацца, як аб'ект турызму.

Тэрмін «экамузей» у 1971 г. сфармуляваў Ю. дэ Варын, калі пачаліся работы па стварэнні першага музея новага тыпу – Музея чалавека і прамысловасці ў г. Ле-Крэзо (Францыя). Да часу пачатка работ Ю. дэ Варын меў значны прафесійны вопыт – з 1962 г. ён займаў пасаду намесніка дырэктара (Ж.-А. Рыўера) Міжнароднага савета музеяў, а з 1964 г. з'яўляўся яго дырэктарам. Падмуркам яго праектавання была вялікая тэрыторыя старога рэгіёна горназдабываючай

прамысловасці плошчай у 500 тыс. кв. км з насельніцтвам каля 150 тыс. чалавек. Да першых музейных аб'ектаў адносіліся замак прамыслоўцаў Шнэйдэраў, вугальная шахта, сярэдневяковы кляштар, школа, канал, гарадская забудова і г. д. Экамузей задумваўся як сховішча, лабараторыя і школа народнай культуры. Музейныя курсы для мясцовага насельніцтва, шматлікія асветніцкія праграмы, прыцягненне жыхароў да збора, захавання і інтэрпрэтацыі аб'ектаў забяспечылі шчыльную сувязь музея з мясцовай супольнасцю, вырашэнне праблем занятасці насельніцтва, яго самаідэнтыфікацыі ва ўмовах скарачэння горназдабываючай вытворчасці, павышэння культурнага ўзроўню. Дзейнасць экамузея Лё-Крэзо характарызавалася:

- інтэнсіўным узаемадзеяннем з мясцовым насельніцтвам, сувяззю з яго гаспадарчай і культурнай дзейнасцю;
- наяўнасцю дакладна вызначанай сацыяльнай місіі, накіраванай на творчае развіццё мясцовага супольніцтва, яго культурную самаідэнтыфікацыю і на рашэнне яго надзённых сацыяльных праблем;
- шырокім разуменнем гісторыка-культурнай спадчыны, якая ўключае ўсю тэрыторыю пражывання дадзенага соцыума, а матэрыяльныя аб'екты, што знаходзяцца на ёй, а таксама формы сацыяльнай і культурнай дзейнасці з'яўляюцца патэнцыйнымі музейнымі аб'ектамі;
- адсутнасцю задач музейфікацыі ў яе традыцыйным разуменні, неабавязковасцю збірання калекцый шляхам адабраўня прадметаў з асяроддзя бытавання, перавагай «мяккай» альбо «частковай» музейфікацыі.

Адзін са стваральнікаў і ідэолагаў экамузея Лё-Крэзо Ж.-А. Рыўер назваў яго музеем «месца, часу і дзеяння». Яго іншае вобразнае вызначэнне Лё-Крэзо гучыць наступным чынам: «люстра, глядзячы ў якое супольнасць пазнае сябе і акно, глядзячы ў якое з супольнасцю знаёмяцца іншыя». Падобны падыход да музейнай дзейнасці радыкальна адрозніваўся ад разумення класічнага этнаграфічнага музея. Не выпадкова, што на першай канферэнцыі экамузеяў Францыі кіраўнік музейнага дэпартамента краіны назваў Лё-Крэзо жартаўліва-саркастычна антымусеем.

У 1974 г. адбылося афіцыйнае адкрыццё музея Лё-Крэзо, а ў 1978 г. ён атрымаў прэмію конкурса «Лепшы еўрапейскі музей года». Метады і формы работы, выкарыстаныя пры яго стварэнні паслужылі ўзорам пры праектаванні экамузеяў Францыі і шых краін. У 1986 г. адбылася першая нарада дырэктараў экамузеяў Францыі пад назвай «Памяць наперад». На ёй была створана асацыяцыя экамузеяў Францыі (сёння аб'ядноўвае больш 30 падобных музейных устаноў), дадзена вызначэнне экамузея як «асобага віда музея пад адкрытым небам, у якім архітэктурныя, этнаграфічныя, археалагічныя, прыродазнаўчыя помнікі ўзнаўляюцца на месцы іх знаходжання ў натуральным жыццёвым прыродным асяроддзі, у прывычным наваколлі чалавека». Вынікам нарады было прызнанне таго, што французскія экамузеі за адносна непрацяглы перыяд свайго існавання зрабілі ўнёсак не толькі ў пашырэнне разумення магчымасцей сучаснага музея, але ў сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё французкай правінцыі. Тэрмін «экамузей» сёння зрабіўся агульнапрыняты, ён сімвалізуе дэмакратызм, інавацыі,

міждысцыплінарнасць. Дзейнасць экамузеяў змяніла сістэму захавання і выкарыстання культурнай спадчыны ў свеце (сёння ў свеце дзейнічаюць каля 300 экамузеяў, 200 з якіх знаходзяцца ў Еўропе) [5].

Паўстае пытанне: чым адрозніваецца этнаграфічны музей ад этналагічнага. Сёння часта гэтыя тэрміны ў музейграфіі ўжываюцца як узаемазамяняльныя. На нашу думку, адказ на гэта пытанне трэба шукаць у параўнанні тэрмінаў «этнаграфія» і «этналогія». Калі этнаграфічны музей проста знаёміць наведвальнікаў з традыцыйнымі культурамі народаў свету, этналагічны да таго ж раскрывае механізмы іх узаемадзеяння, законы развіцця сусветнай культуры.

Этнаграфічны (этналагічны) музей – люстра, у якое глядзіцца нацыянальная супольнасць, спрабуючы адшукаць свой вобраз, ахапіць адзіным позіркам сваю гісторыю, культуру, тэрыторыю. Звяртаючыся да тэмы культур этнасаў, музей непазбежна знаходзіць сябе ў эпіцэнтры грамадскіх дыскусій, спрэчак і нават канфліктаў. Для руху наперад трэба мець уяўленне пра ўласны гістарычны шлях. Кожны этнаграфічны (этналагічны) музей прапануе свае разуменне пройдзенага маршрута. З аднаго боку – гэта дазваляе прыцягнуць да сябе ўвагу публікі, з другога – павышае яго адказнасць у дасягненні галоўнай сацыяльнай місіі – спрыяць гарманізацыі міжнацыянальных зносін

ЛІТАРАТУРА

1. *Грицкевич, В. П.* История музеев мира / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Минск : БГУ, 2003. – 284 с.
2. *Кюизень, Ж.* Национальный музей народного искусства и обычаев в Париже двадцать лет спустя / Ж. Кюизень // *Museum*. 1990. – № 1. (163). – С. 37–41.
3. *Петч, А.* Типология благотворителей: Питт Риверс, Эдвард Тайлор и музей Питта Риверса в Оксфордском университете / А. Петч // *Антропологический форум*. – 2007. – № 7. – С. 329–348.
4. *Buchheit, K. P.* Adolf Philipp Wilhelm Bastian / K. P. Buchheit // *Hauptwerke der Ethnologie*. – Kröner Stuttgart. – 2001. – S. 19–25.
5. *Hubert, F.* Ecomuseums in France: contradictions and distortions / F. Hubert // *Museum*. 1985. – № 4. (148). – Vol. XXXVII. – P. 186–190.